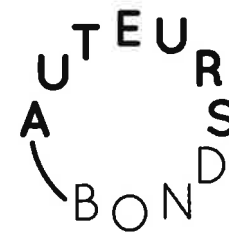

Vertaalengel
en
Vertaalduivel

2020

www.auteursbond.nl

Juryrapport

Juryrapport Vertaalengel en Vertaalduivel 2020

De Vertaalengel en de Vertaalduivel zijn trofeeën die jaarlijks namens de sectie Literair vertalers van de Auteursbond worden uitgereikt. De Vertaalengel eert personen of instanties die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor het vertaalvak, voor de kwaliteit van vertaald werk of voor de positie van de vertaler. De Vertaalduivel heeft vooral een speels en prikkelend karakter en is bedoeld als uitnodiging om iets te doen of na te laten in het belang van het vertaalvak en/of de vertaler.

De jury – bestaande uit Hero Hokwerda, Elly Schippers en Rob van der Veer – heeft dit jaar enkel een Vertaalengel verkozen. De Vertaalengel wordt toegekend aan de commissie die de Vertalersgeluktournee organiseert, te weten Hanneke Marttin van het Nederlands Letterenfonds en de vertaalsters Andrea Kluitmann en Nicolette Hoekmeijer.

Vertaalengel

Tien jaar geleden is door Hanneke Marttin, Andrea Kluitmann en Nicolette Hoekmeijer de Vertalersgeluktournee opgezet, en al die jaren hebben zij gezamenlijk de organisatie ervan gecoördineerd en begeleid, met groot enthousiasme, een enorme inzet en veel liefde en toewijding.

Bovendien waren zij er in de loop van die jaren steeds op uit de tournee naar een hoger plan te tillen en er ook jonge vertalers bij te betrekken. Intussen is de Vertalersgeluktournee uitgegroeid tot een jaarlijks terugkerend evenement, waar wij als vertalers ons vak voor het voetlicht kunnen brengen en met lezers kunnen praten over literatuur en vertalen.

Wat Hanneke Marttin in het bijzonder betreft, willen wij hier graag nog aan toevoegen dat zij, ook wanneer in de beginjaren het hele circus naar bijvoorbeeld Sittard toog om daar vervolgens voor vijf man publiek te staan, zich bij het Fonds met succes sterk maakte voor het budget om de tournee te continueren. Verder was het succes van de tournee voor haar aanleiding leesclubs in de

gelegenheid te stellen de genomineerden van de longlist tegen een gereduceerd tarief uit te nodigen.

Buiten de Vertalersgeluktoernee, trouwens, heeft zij zich evenzeer ingezet om meer en bredere erkenning voor het vertalersvak te genereren. Bijvoorbeeld door erop aan te dringen dat destijds bij het programma Letteren & cetera van NPO Cultura niet alleen schrijvers aan het woord kwamen, maar dat er in elke aflevering ook een vertaler te gast was. Hetzelfde geldt voor de nieuwe literaire talkshow Letteren Live, die vanaf 24 oktober min of meer maandelijks wordt opgenomen in SPUI 25 en waarvan de opnamen via het Parool en het Nederlands Letterenfonds beschikbaar worden gemaakt.

Bij de organisatie en programmering van dergelijke initiatieven zijn natuurlijk meer mensen betrokken, maar Hanneke Marttin is keer op keer degene die een lans voor de vertalers breekt met als doel dat er structureel en evenredig aandacht aan hun rol wordt besteed, hun zichtbaarheid wordt vergroot en uiteindelijk hun positie verbeterd, ook financieel. Dat alles mag dan gebeuren vanonder de paraplu van het Nederlands Letterenfonds, maar met van haar kant een inzet voor en betrokkenheid bij de vertalers die veel verder gaan.

Nu de Vertalersgeluktournee haar tiende jaar ingaat, mag de organiserende commissie, bestaande uit Hanneke Marttin, Andrea Kluitmann en Nicolette Hoekmeijer, weleens bekroond worden met een Vertaalengel, waarbij we het hele drietal uitnodigen op het podium te komen en Hanneke Marttin om namens het drietal de Engel in ontvangst te nemen – een Engel, trouwens, die dit jaar wel een heel andere gedaante heeft aangenomen.

Vertaalduivel

Er waren dit jaar in het vertaalveld geen instanties of personen waar vertalers zich meer dan anders aan lijken te hebben gestoord; daarom wordt de Vertaalduivel dit jaar niet toegekend.

Wel zou de jury een kritische noot willen plaatsen bij de samenstelling van de verzamelde literaire jury's, namelijk dat daarin wel wat vaker plaats ingeruimd zou mogen worden voor literair vertalers.

Geschiedenis Vertaalengel en Vertaalduivel

Met de Vertaalengel en de Vertaalduivel, ingesteld door de werkgroep Literair vertalers van de Vereniging van Letterkundigen, worden sinds 2008 personen of instanties bekroond die van betekenis zijn gebleken voor de beroepspraktijk van het vertalen. In het geval van de Vertaalengel gaat het om een opmerkelijke verdienste voor het vertaalvak – omdat bijvoorbeeld wordt opgekomen voor de belangen van de vertalers, de aandacht voor het vertalen wordt bevorderd of een bijdrage wordt geleverd aan de verbetering van de kwaliteit van het vertalen. De zachtaardige Vertaalduivel is bedoeld als een prikkelende aanmoediging, een vriendelijke uitnodiging aan een persoon of instelling iets te doen of na te laten in het belang van het vertaalvak.

Van 2008 tot 2013 waren de Vertaalengel en de Vertaalduivel plastieken van de Franse beeldhouwer Patrick Chetboun, wisseltrofeeën die de winnaars een jaar mochten houden. Sinds 2014 hadden de prijzen een handzamer formaat: een bijzonder textielontwerp van Alya Hussy. Aan het begin van het derde decennium van de nieuwe eeuw hebben de Engel en Duivel andermaal een nieuwe gedaante aangenomen: nog altijd even handzaam, maar tegelijk speelser dan ooit. In 2017 is de werkgroep Literair vertalers van de Vereniging van Letterkundigen als de sectie Literair vertalers opgegaan in de Auteursbond.

2008

De Vertaalengel werd toegekend aan Maarten Huygen voor zijn artikel in NRC Handelsblad over het normtarief voor literaire vertalingen. Maarten Huygen gaf in alle bescheidenheid te kennen dat het schrijven van dit soort artikelen gewoon zijn vak was, en daarvoor bekroond te worden met een Engel vond hij te veel eer. De wisseltrofee werd om die reden niet aan de winnaar overhandigd.

De Vertaalduivel werd toegekend aan Charlotte Mutsaers voor haar artikel, eveneens in NRC Handelsblad, over een hervertaling van *Moby Dick*. Charlotte Mutsaers bleek niet bereid de wisseltrofee in ontvangst te nemen, zodat Engel en Duivel nog een jaar bij elkaar mochten blijven in het pand van de Vereniging van Letterkundigen.

2009

Op 12 maart 2009 vond in Perdu een debatwedstrijd plaats met als inzet de Vertaalengel. De winnaar was Maarten Asscher, die de Vertaalengel een jaar lang als huisgenoot mocht hebben.

Bij gebrek aan een verliezer van het debat werd de Vertaalduivel dat jaar niet toegekend.

2010

De Vertaalengel werd toegekend aan Jo Radersma voor de toegewijde manier waarop zij zich inzet voor het werk van vertalers en het vertalen als zodanig. De wisseltrofee werd haar overhandigd tijdens de Vertaalslag in De Balie, na een forumdiscussie over het thema 'vertaalkritiek' onder leiding van Lidewijde Paris.

De Vertaalduivel ging naar de Turing Foundation, die sinds haar oprichting in 2006 een belangrijke financier is van Nederlandstalige en vertaalde poëzie, maar die voor in het Nederlands vertaalde poëzie helaas geen prijs in haar pakket heeft.

2011

De Vertaalengel werd met genoeg toegekend aan het VPRO-programma *De Dode Dichters Almanak* van Hans Keller, geproduceerd door Ine Waltuch. Zij namen tijdens de Vertaalslag in De Balie de wisseltrofee persoonlijk in ontvangst.

De Vertaalduivel werd toegekend aan het radioprogramma *Nieuwsshow* van de TROS. Het ging om een bemoedigend duiveltje dat hen ertoe moest aansporen bij het bespreken van vertaalde boeken vaker de namen van de vertalers te noemen.

2012

In 2012 is de Vertaalengel uitgereikt aan Dóra Károlyi van de voormalige Hungarian Book Foundation. Zij heeft zich jarenlang met hart en ziel ingezet voor de promotie van Hongaarse literatuur, en voor de vertalers van die literatuur. Ook nu de Book Foundation als gevolg van bezuinigingen is ondergebracht bij een staatsinstelling blijft Dóra zich voor vertalers inzetten.

De Vertaalduivel is uitgereikt aan de uitgevers van *Het juiste woord*, het klassieke synoniemenwoordenboek der Nederlandse taal en een vaste metgezel van veel vertalers, dat door gebrek aan financiële middelen al jarenlang niet meer is aangepast aan het moderne taalgebruik. Het is een titel die schreeuwt om een

grote update en een digitale uitgave. Hopelijk weet dit duiveltje een slimme truc om daarvoor nieuwe, onbekende bronnen aan te boren.

2013

In 2013 ging de Vertaalengel naar Kees Holierhoek, die zich in de Stichting Lira jarenlang voor de belangen van auteurs en vertalers heeft ingezet, met grote strijdvaardigheid, juridische kennis en een droge humor waarmee hij de taaiste onderwerpen verteerbaar weet te maken.

De Vertaalduiwel ging naar de Nederlandse Taalunie, als uitnodiging om de komende jaren op het rechte spellingpad te blijven. De Taalunie doet veel goed werk voor iedereen die van taal houdt of er zijn brood mee moet verdienen, maar de diverse spellingshervormingen in de afgelopen decennia hebben het werk er niet altijd gemakkelijker op gemaakt. Vandaar deze oproep van de Vertaalduiwel aan de Taalunie: gun de spelling haar welverdiende rust.

2014

De Vertaalengel van 2014 ging naar de redactie van de website van Athenaeum Boekhandel (www.athenaeum.nl), vooral vanwege de fantastische rubriek met openingszinnen, waarin vertalers beschrijven welke problemen ze tegenkwamen bij de vertaling daarvan en waarom ze voor een bepaalde oplossing hebben gekozen. 'Vertalers krijgen op deze website de plaats die hun toekomt,' aldus de jury.

De Vertaalduiwel werd uitgereikt aan de redactie van 'Boek van de Maand', onderdeel van het tv-programma *De Wereld Draait Door*, als aanmoediging om bij de bespreking van vertaalde literatuur ook de vertaler bij name te noemen.

2015

De Vertaalengel ging dit jaar naar Poetry International. Deze organisatie besteedt al sinds jaar en dag niet alleen veel aandacht aan poëzie van over de hele wereld, maar ook aan de vertalers daarvan. Dat gebeurt zowel op de website als tijdens het festival zelf.

De Vertaalduiwel was voor het tijdschrift *Filter*, en was meer dan ooit bedoeld als aansporing. Het tijdschrift leek in toenemende

mate een vakblad voor vertaalwetenschappers te worden, waar de 'gewone' vertalers zich niet meer in herkenden. Met de Vertaalduiwel wilde de jury de redactie aansporen 'de leesbaarheid van de artikelen te vergroten, zodat uw tijdschrift ook in de toekomst veel vertalers zal blijven inspireren.'

2016

Dit jaar gingen de Vertaalengel en de Vertaalduiwel naar een en dezelfde persoon, namelijk naar Marco Kamphuis, recensent van NRC Handelsblad.

Nadat Marco Kamphuis een recensie had geschreven van de roman *Swanns kant op* van Marcel Proust, waarin hij zijn kritiek op de vertaling van Martin de Haan en Rokus Hofstede niet goed had onderbouwd en daarom een klein Vertaalduiveltje verdiende, maakte hij dat goed door publiekelijk toe te geven dat hij slordig was geweest. Daardoor zette hij de hem toebedachte Vertaalduiwel eigenhandig om in een Vertaalengel.

2017

In 2017 werd een vertalersdroom werkelijkheid. De ontvanger van de Vertaalduiwel 2014, het boekenpanel van *De Wereld Draait Door*, bleek zijn leven te hebben gebeterd. Sinds 2016 noemen de panelleden van het populaire televisieprogramma bij de bespreking van vertaalde literatuur altijd de naam van de vertaler(s) in kwestie. Voortaan weet televisiekijkend Nederland dat boeken zichzelf niet vertalen, maar dat daar gedreven professionals aan te pas komen. Reden om de Vertaalduiwel vrolijk te veranderen in een Vertaalengel.

2018

Dit jaar een Vertaalengel voor een onvermoeibare voorvechter van de Zuid-Afrikaanse letteren. Ingrid Glorie organiseert taalfestivals en de Week van de Afrikaanse Roman. Hiermee ijvert ze voor de vertaalde Zuid-Afrikaanse literatuur, waarbij ze de vertalers steevast actief bij haar programmering betreft.

De Vertaalduiwel ging naar een uitgever wiens boeken de meeste vertalers bijna dagelijks raadplegen. Uitgeverij Van Dale maakt kwalitatief hoogwaardige woordenboeken die voor Nederlandse vertalers bijna onmisbaar zijn. Vorig jaar besloot de uitgever de bestaande digitale 'standalone' versies van zijn woordenboeken uit de handel te nemen en enkel nog een digitaal abonnementsmodel

aan te bieden. Dit abonnementsmodel houdt voor gebruikers op de middellange termijn een ronduit schokkende prijsverhoging in. Omdat de redactie van Van Dale onverminderd topkwaliteit levert, vond de jury een Vertaalduivel voor de uitgever op zijn plaats.

2019

De Vertaalengel ging in 2019 naar de initiatiefnemers en medewerkers van Stichting VertaalVerhaal.nl. De gelijknamige website verzamelt en bewaart niet alleen de verhalen van vertalers, maar wil ook informatie over vertaaltradities en vertaalopvattingen doorgeven aan volgende generaties. En dat ook nog eens in heldere taal en toegankelijk voor een breed publiek. Een waardevolle toevoeging aan het publieke debat over vertaalde literatuur, een Vertaalengel ten volle waard.

In het geval van buitenlandse literatuur is het na de schrijver de vertaler die de meeste tijd investeert in een boek; doorgaans enkele maanden en soms nog veel langer. Toch zijn Nederlandse vertalers nog altijd geen vaste gasten op het Boekenbal. Reden om de organisator van het boekenbal, Stichting CPNB, met behulp van een Vertaalduivel te prikkelen voortaan een inclusiever feestje te organiseren ter ere van de Nederlandse literatuur.